

УДК 78.03

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/44-2-11>**Дмитро МОТУЗОК,**

orcid.org/0000-0002-1859-5300

аспірант кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології
Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка,
старший викладач кафедри баяна та акордеона
Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського
(Київ, Україна) dimadze@ukr.net

ТИПИ КОМПАКТНИХ ВІЛЬНО-ЯЗИЧКОВИХ АЕРОФОНІВ У ХХІ СТОЛІТТІ

Компактні вільно-язичкові аерофони з'явилися на початку XIX століття, і за 200 років свого існування стали важливою частиною світового музичного простору. Їх звучання можна почути як на провідних світових концертних майданчиках, так і на вуличках відомих європейських міст. На цих інструментах грають соло, їх включають до складу різноманітних ансамблів, виконуючи музику різних стилів, напрямів та епох. У статті описано основні типи механічних компактних вільно-язичкових аерофонів, уживаних у сучасній музичній практиці, розглянуто деякі питання, пов'язані з різницею термінології між пострадянськими країнами та рештою світу. Охарактеризовано спільні конструктивні особливості компактних вільно-язичкових аерофонів та специфіку кожного різновиду. Окремо описуються права та ліва клавіатури найбільш розповсюджених типів компактних вільно-язичкових аерофонів, розташування клавіш, кнопок на них, способи розташування інструмента щодо рук та корпусу виконавця, виокремлено спільні та відмінні риси за кожним параметром. Також у статті систематизовано відомості щодо реєстрових особливостей різних типів компактних вільно-язичкових аерофонів, описано основний набір реєстрів, розглянуто найбільш типові реєстрові поєднання. Окрім того, у статті коротко схарактеризовано різні системи настроювання інструментів, описано так звані «розливи» – специфічну настройку унісонів у реєстрах компактних вільно-язичкових аерофонів. Стаття містить короткий опис літератури, присвяченої історії виникнення компактних вільно-язичкових аерофонів, питанням конструкції, ремонту інструментів, деяким аспектам виконавства на них. У висновках узагальнено основний текст статті, перелічені типи компактних вільно-язичкових аерофонів, окреслено основні відмінності між ними, сформульовано проблеми, пов'язані з виконавством на компактних вільно-язичкових аерофонах.

Ключові слова: компактний вільно-язичковий аерофон, язичок, голосова планка.

Dmytro MOTUZOK,

orcid.org/0000-0002-1859-5300

Postgraduate Student at the Department of Visual Arts, Musicology and Culturology
A.S. Makarenko Sumy State Pedagogical University,
Senior Teacher at the Bayan and Accordion Department
Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music
(Kyiv, Ukraine) dimadze@ukr.net

TYPES OF PORTABLE FREE-REED AEROPHONES IN THE XXI CENTURY

Portable free-reed aerophones appeared at the beginning of XIX c., and during 200 years of its existence have become important part of world musical area. Their sound one can hear from main concert stages all over the world and in the streets of famous European cities. Musicians play solo on these instruments, include them into different ensembles and play on them music of different styles, trends and epochs. In the article main types of portable free-reed aerophones used in contemporary music practice are described, some questions connected with difference in terminology between post-soviet countries and other world are considered. Similar features of construction of portable free-reed aerophones and specificity of every of them are characterized. Also right and left keyboards of popular types of portable free-reed aerophones, placement of keys, buttons on it, different positions of instrument relatively to player's body and hands are described, similar and different traits are marked out. Also in the article information about registers of different types of portable free-reed aerophones are systematized, main set of registers is described, typical combinations of registers are considered. Besides, there is short description of different tuning systems of instruments in the article, also so-called "musette" – specific way of tuning unisons in the registers of portable free-reed aerophones. Also in the article there is short description of literature about history of inventing of portable free-reed aerophones, construction and repairing of the instruments, some aspects of playing them. In the end of the article main text is summarized, types of portable free-reed aerophones are enumerated, main differences between them are outlined and a few problems concerning performance on portable free-reed aerophones are formulated.

Key words: portable free-reed aerophone, reed, reedplate.

Сьогодні акордеон¹, бандонеон² та інші вільно-язичкові аерофони є важливою частиною музичного простору будь-якої країни. Передусім це сольні інструменти, на яких виконують музику різних стилів та епох (академічн музику, джаз, народну, естрадну музику тощо). Також їх включають до складу різноманітних ансамблів. Стильовий діапазон колективів, у яких сьогодні звучать компактні вільно-язичкові аерофони, вражає. Так, у барокових оркестрах часто використовують акордеони як один з інструментів групи *basso continuo*, а до складу танго-оркестрів Аргентини зазвичай входять цілі групи бандонеонів. Окрім того, створюються ансамблі й оркестри суто з вільно-язичкових аерофонів, наприклад: *Fisorchestra Citta di Verona*, який є міським оркестром акордеонів у місті Вероні (Італія), квіртет баяністів ім. М. І. Різоля (м. Київ, Україна), до складу якого входять 4 баяністів. Квіртет був заснований у 1939 р. видатним українським баяністом, педагогом та композитором М. Ризолем (1919–2007 рр.) з метою популяризації баяна як академічного концертного інструмента. Згадаймо також оркестр акордеоністів “*Grand Accordion*”, створений наприкінці 90-х рр. Народною артисткою України Є. Черказовою в Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського (м. Київ). За більш ніж 20 років свого існування цей колектив став відомим як в Україні, так і в Західній Європі, його репертуар включає музику різних стилів та напрямів, від бароко до сучасної та легкої музики (Давидов, 2013).

Мета статті – описати типи компактних вільно-язичкових аерофонів, уживаних у музичній практиці XXI ст., охарактеризувати їхні основні конструктивні особливості.

Існує досить багато літератури, присвяченої питанням конструкції різних типів компактних вільно-язичкових аерофонів. Серед них важливими є книга А. Мірека «З історії акордеона і баяна» (Мирек, 1967), робота Н. Розенфельда та М. Іванова «Гармоні, баяни, акордеони» (Розенфельд, Іванов, 1974), де описуються особливості конструкції різних типів інструментів, розглядаються деякі питання, пов'язані з їх ремонтом. Згадаймо також книгу Н. Каріні «Мистецтво гри на акордеоні. Системи та технології, використовувани у виготовленні акордеонів» (*Nazzareno Carini “The Art of the accordionist craftsman. Systems and technologies used in the accordion manufacture”*,

2020) (Carini, 2020), де автор досконально розглядає конструктивні особливості всіх типів та видів механік компактних вільно-язичкових аерофонів. Окремі відомості щодо історії, класифікації та конструктивних особливостей компактних вільно-язичкових аерофонів містяться у статтях: Г. Благодатова «Акордеон» (у «Музичній енциклопедії») (Благодатов, 1973), Х. С. Харрінгтона (Helmi Strahl Harrington) та Ж. Кубіка (Gerard Kubik) «Акордеон» (Harrington, Kubik, 2001), Я. Харвуда (Jan Harwood) та Л. Нордстром (Lyle Nordstrom) «Бандонеон» (Harwood, Nordstrom, 2001), А. В. Атласа (Allan W. Atlas) «Концертіна» (Atlas, 2001) у словнику Грова. Деякі факти з історії фісгармоніки можна також знайти у книзі Л. Ройзмана «Орган в історії російської музичної культури» (Ройзман, 1979).

Одна із проблем, з якою стикається музикант, коли починає досліджувати компактні вільно-язичкові аерофони, стосується термінології. Історично склалось так, що на території колишнього СРСР група інструментів цього типу називалась сімейством гармонік, згідно із класифікацією, запропонованою радянським педагогом, акордеоністом А. Міреком (Мирек, 1967). Зауважимо, що в пострадянських країнах класифікація А. Мірека залишається актуальною дотепер. На відміну від цього, у країнах Америки та Західної Європи на позначення компактних вільно-язичкових аерофонів уживають термін «акордеон» (Harrington, Kubik, 2001). І тут виникає плутанина, адже в радянському (і пострадянському) музичному просторі під назвою «акордеон» мають на увазі не групу, а конкретний музичний інструмент із групи компактних вільно-язичкових аерофонів, який у світі знають як «клавішний акордеон». Інша термінологічна відмінність стосується кнопкового акордеона, який у пострадянському музичному просторі відомий під назвою «баян» (Мирек, 1967; Harrington, Kubik, 2001). Термін «баян» з'явився в Російській імперії на початку ХХ ст. Так називались кнопкові хроматичні гармоніки, які в 1913 р. першим почав виготовляти майстер П. Стерлігов (Мирек, 1967). Після Другої світової війни до СРСР було завезено багато клавішних акордеонів, переважно з Німеччини. Вони набували популярності як серед музикантів-аматорів, так і серед професійних виконавців. Натомість влада обмежила його використання у професійних колах. М. Імханицький наводить показовий текст одного з тогочасних партійних рішень. У ньому йшлося про необхідність «виключити з училища (ідеться про Московське музичне училище – Д. М.) усе те, що чуже російському

¹ Fr. *accordéon*; Ger. *Akkordeon*, *Handharmonika*, *Klavier-Harmonika*, *Ziehharmonika*; It. *armonica a manticino*, *fisarmonica*; Russ. *bayan*, *garmonica*, *garmoschka* (Harrington, Kubik, 2001).

² *Bandoneón* (Harwood, Nordstrom, 2001).

національному народному мистецтву, як, наприклад, німецькі акордеони, англійські концертні, іспанські гітари, псевдонародні чотириструнні домри тощо» (Имханицкий, 2006: 247). Культивувалася думка, що баян є досконалішим музичним інструментом, ніж акордеон, і краще підходить для професійної виконавської діяльності (Имханицкий, 2006; Мирек, 1967). Отже, клавішна та кнопкова хроматичні гармоніки дістали у СРСР різні назви – «акордеон» та «баян» відповідно. У статті будемо користуватись класифікацією, прийнятою в Західній Європі, де акордеон називається клавішним акордеоном, а баян – кнопковим, а група інструментів позначається терміном «акордеон».

Перші компактні вільно-язичкові аерофони з'явилися 200 років тому. У 1821 р. К. Ф. Л. Бушманн (Christian Friedrich Ludwig Buschmann, 1805–1864 pp.) зробив інструмент «Аура», який роздувався ротом і був приладом для настроювання – фактично першу гармоніку. У 1822 р. він запатентував інструмент «Handaeoline», у якому замість роздування ротом були шкіряні міхи. Саме цей інструмент К. Ф. Л. Бушманна вдосконалив К. Деміан (Cyrill Demian, 1772–1849 pp.), він запатентував у 1829 р. свою вдосконалену версію під назвою «акордеон» (Harrington, Kubik, 2001).

У цей же час з'являються й інші різновиди компактних вільно-язичкових аерофонів. Креслення для англійської концертної, сьогодні відомої як концертна Вітстоуна (Wheatstone concertina), були розроблені в 1829 р. англійським фізиком Ч. Вітстоуном (Sir Charles Wheatstone, 1802–1875 pp.). Інша, Кемнітц концертна, була побудована німцем К. Ф. Улігом (Carl Friedrich Uhlig, 1789–1874 pp.) у середині 1830-х pp. Існував британський різновид Кемнітц концертної, який називали «англо-континентальна», або «англо-німецька» концертна (Atlas, 2001). У 1840-х pp. німцем Г. Бандом (Heinrich Band, 1821–1860 pp.) був сконструйований бандонеон (Harwood, Nordstrom, 2001).

Сьогодні група компактних вільно-язичкових аерофонів складається з таких інструментів, як: клавішний акордеон, кнопковий акордеон (баян), концертна, бандонеон, російська гармошка, італійський органетто, віденська гармоніка, Кейджн акордеон (Cajun accordion), ірландський кнопковий акордеон, мексиканський текс-мекс акордеон (tex-mex accordion), словенський кнопковий акордеон (Steirische harmonica) та інші.

Окрім цього, у середині ХХ ст. з'явилися цифрові акордеони. Розробки таких інструментів проводились у 60–70-х pp. у різних країнах світу (Harrington, Kubik, 2001). Сьогодні сформувалось

ціле коло виконавців, які грають суто на цифрових акордеонах. Такі інструменти тільки зовні виглядають схожими на свої прототипи – механічні інструменти – у середині вони не мають акордеонної механіки. З розвитком електроніки наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. з'явилися мідіакордеони, у яких у живий вільно-язичковий механізм вмонтовується мідісистема (електронні елементи). Це дозволяє видобувати синтетичний звук через звукові модулі (або комп'ютери), що урізноманітнює тембральну палітру інструментів. Оскільки в даній статті характеризуємо саме конструкцію інструментів та передусім конструктивні відмінності між ними, сконцентруємося на механічних різновидах.

Компактний вільно-язичковий аерофон складається із двох напівкорпусів (ліва та права клавіатури), з'єднаних один з одним міхом. Корпуси здебільшого виготовляються з фанери, міхи – з картону, тканини і шкіри. У середині корпусу знаходяться металеві голосові планки з металевими язичками. Сьогодні майже всі язички виготовляються зі сталі з високим вмістом вуглецю, раніше вони часто виготовлялись з латуні. Сталеві язички більш витривалі, мають яскравіше та потужніше звучання, краще тримають стрій. Голосові планки розташовуються на дерев'яних колодках-резонаторах, що мають отвори, через які повітря поступає на язички, у разі натискання кнопки або клавіші звучить нота відповідної висоти (Мирек, 1967).

Рис. 1. Голосові планки з металевими язичками.
©Public domain

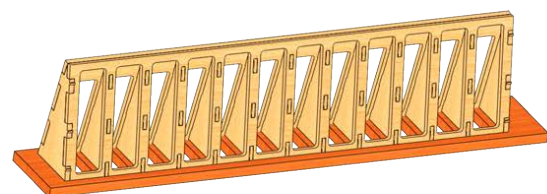

Рис. 2. Дерев'яна колодка-резонатор.
©Public domain

Усі компактні механічні вільно-язичкові аерофони можна розділити на дві групи: діатонічні та хроматичні. До діатонічних належать російська гармошка, італійський органетто, віденська гармоніка, ірландський кнопковий акордеон, мексиканський текс-мекс акордеон (tex-mex accordion), словенський кнопковий акордеон (Steirische harmonica), Кейджн акордеон (Cajun accordion). Хроматичними інструментами є клавішний акордеон, кнопковий акордеон (баян), концертіна, бандонеон (Мирек, 1967; Розенфельд, Иванов, 1974).

Хроматичні інструменти мають 12 звуків у кожній октаві діапазону, тоді як діатонічні – з неповним звукорядом, мають різну кількість звуків в октавах. Кількість нот звукоряду діатонічних інструментів залежить від їх конструкції. Так, Cajun accordion має 8-минотний звукоряд, а російська гармошка – 10-тинотний³. Існують російські гармошки із 12-тинотним звукорядом, але тільки в одній окремій октаві, решта має неповний звукоряд. Наприклад, якщо російська гармошка виготовлена в тональності до мажор (in C), вона має dis, fis та gis певної октави, решта нот діапазону – «білі». На лівій клавіатурі (басова клавіатура) такої гармошки є два – три ряди кнопок із тональностями. Тут є кнопки, під час натискання яких звучить один звук, а також такі, у разі натискання яких звучить тризвук і навіть септакорд! Отже, на лівій клавіатурі до-мажорна російська гармошка має основні гармонічні функції до мажору та паралельного йому ля мінору: до мажор (T), фа мажор (S), соль мажор (D) і ре мажор (DD), ля мінор (t), ре мінор (s), мі мажор (D) та сі мажор (DD).

Ще одна особливість деяких вільно-язичкових інструментів, як діатонічних, так і хроматич-

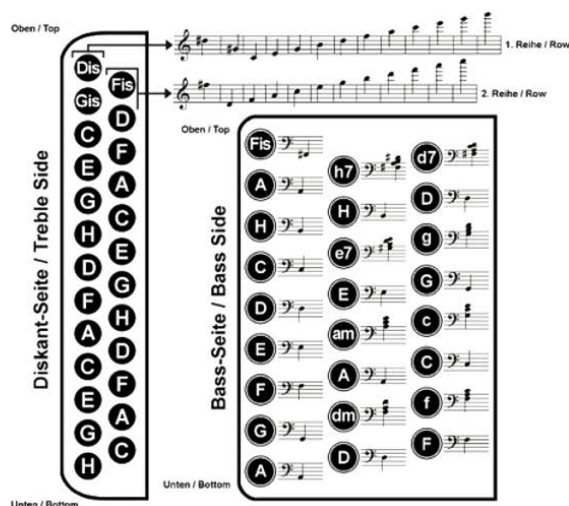

Рис. 3. Схема правої та лівої клавіатур російської гармошки. ©Public domain

них, – різне звучання на зжим та розжим міха під час натискання тієї самої кнопки. Такими є, наприклад, Cajun accordion, бандонеон, концертіна, італійський органетто, віденська гармоніка, текс-мекс акордеон (tex-mex accordion). Розглянемо це на прикладі італійського органетто. На рис. 4 бачимо схему клавіатур інструмента, настроєного в тональності соль мажор (in G). На ньому на розжим міха у правій руці звучать fis, a, c, e, які в поєднанні з басом d і акордом ре мажор, що звучать у лівій руці, утворюють нонакорд доміантової функції (D₉). На зжим міха за натискання тих самих кнопок у правій руці звучать d, g, h, що в поєднанні з басом g та акордом соль мажору в лівій утворюють тонічний тризвук (G). Тобто соль мажор звучить на зжим міха, а ре мажор – на розжим, неважливо, які кнопки виконавець натискає, важливо, грає він

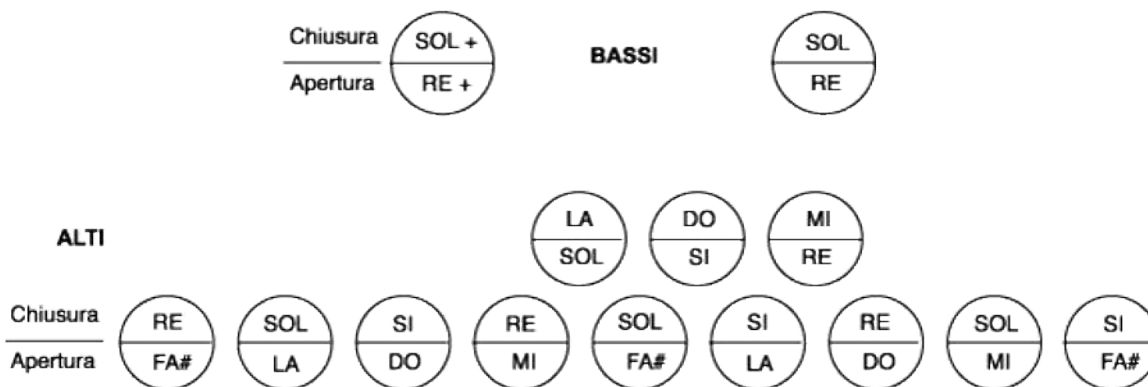

Рис. 4. Схема клавіатур італійського органетто. ©Public domain

³ Хроматичні російські гармошки також є, але це пізніші інструменти.

на розжим чи на зжим міха. Інструменти з такою конструктивною особливістю використовуються здебільшого в народній та популярній музиці, де виконавець багато імпровізує. Завдяки тому, що на певний рух міха звучить та сама тональність, музикант може зосередитись на імпровізуванні мелодій, не задумуючись про тонкощі використання гармоній на інструменті.

Зазначимо, що для академічного акордеоніста описана конструктивна особливість становить складність і потребує пристосування. Річ у тому, що міховедення на хроматичному інструменті не впливає на звуковисотність, міх рухають для наповнення голосів повітрям. Тому, починаючи грати на інструментах, де під час натискання тієї самої кнопки на розжим і зжим міхів звуковисотність різна, виконавець на початку має проблеми з міховеденням і вимушений, у певному розумінні, перевчатися.

Діатонічні та хроматичні інструменти можуть мати різні схеми темперацій (настройки). Діатонічні інструменти настроюються в нетемперованих системах, що дає неповторну фарбу звучання кожної тональності. Хроматичні інструменти можуть настроюватись у різних рівномірно або нерівномірно темперованих строях, що дає можливість використання більшої кількості тональностей (Harrington, Kubik, 2001).

Компактні вільно-язичкові аерофони мають схожий зовнішній вигляд – дві клавіатури, справа та зліва, і міх усередині. Відмінності стосуються **розміру інструментів, форми корпусу та розташування кнопок** (клавіш) щодо міха. Бандонеон має квадратний корпус, концертіна – гексагональний або октагональний, клавішний та кнопковий акордеон, Сајун аскардіон, віденська гармоніка, російська гармошка, італійський органетто – інструменти із прямокутним корпусом різного розміру (Мирек, 1967; Harrington, Kubik, 2001; Harwood, Nordstrom, 2001).

Різний розмір інструментів впливає на те, як їх тримає виконавець. Наприклад, біля кожної із клавіатур італійського органетто є по одній петлі, у які музикант вставляє по одному пальцю, отже, тримає інструмент лише двома пальцями. Бандонеон тримається на кистях рук, акордеон (і клавішний, і кнопковий) тримається на ремнях, що одягаються на плечі виконавця.

Ще одна зовнішня відмінність – різне розташування клавіатур стосовно міха, що впливає на розташування кисті виконавця під час гри. Паралельно міху розташовані клавіатури бандонеона та концертіни. Усі інші інструменти мають винесені грифи, завдяки чому їхні клавіатури розташовуються перпендикулярно міху. Водночас правий

гриф винесений на всіх інструментах, а лівий – лише на деяких. Відмітимо, що деякі інструменти мають різні типи грифа. Наприклад, кнопковий акордеон (баян) має два типи розміщення рядів на правій клавіатурі – гриф В та гриф С (Розенфельд, Иванов, 1974). У пострадянському просторі виконавці віддають перевагу інструментам із грифом В, тоді як в інших країнах світу найбільш уживаними є кнопкові акордеони із грифом С.

Окремо необхідно зупинитись на тому, які саме клавіатури мають інструменти, адже це напряму стосується аплікатури, якою грають на них. Назвемо це концепцією клавіатури.

Клавіатура правої руки. Клавішний акордеон має праву клавіатуру фортепіанного типу, кнопковий акордеон (баян) – трирядну кнопку. Сајун аскардіон та найпростіші італійські органетто мають одно- або дворядні кнопкові праві клавіатури. На гармошках (російська гармошка, віденська гармоніка, типовий італійський органетто) кнопки на правій клавіатурі розташовані у два – три ряди. Також трапляються інструменти з комбінованими клавіатурами, де, окрім основних одного або двох рядів кнопок, є додаткові кнопки у третьому і навіть четвертому рядах (Steirische harmonica).

Клавіатура лівої руки. Існує два типи лівої клавіатури клавішного акордеона та кнопкового акордеона (баяна). Один – система готових акордів, яка використовується найчастіше. Вона має басову октаву (12 нот), до кожного із цих басових звуків є готові акорди. Тобто за натискання однієї кнопки звучить акорд, а не один звук. Деякі складнощі викликає виконання поліфонічних творів на такому інструменті, адже ліва (басова) клавіатура має вузький діапазон кнопок, лише одна октава. Тому в академічній музиці використовуються інструменти з готово-виборним типом лівої клавіатури. На ній є хроматичний звукоряд досить великого діапазону (до 58 нот). Такі інструменти облаштовані перемикачем, на тих самих кнопках, де є готові акорди, вмикається вибрана система, де за натискання кнопки звучить один звук, а не акорд.

На відміну від інших інструментів, на концертіні та бандонеоні кнопки обох клавіатур згруповані однаково, сферично або напівколом (див. рис. 5).

Найбільший **діапазон клавіатур** має кнопковий акордеон (баян), де права клавіатура може мати до 64 нот, а ліва – до 58 (виборна система). Цікаво, що діапазон клавіатур на компактних вільно-язичкових аерофонах відрізняється від звукового діапазону. Більшість описуваних інструментів мають регістрові перемикачі, завдяки яким клавіші (кнопки) клавіатур можуть змінювати звуковисотність і звучати вище або нижче осно-

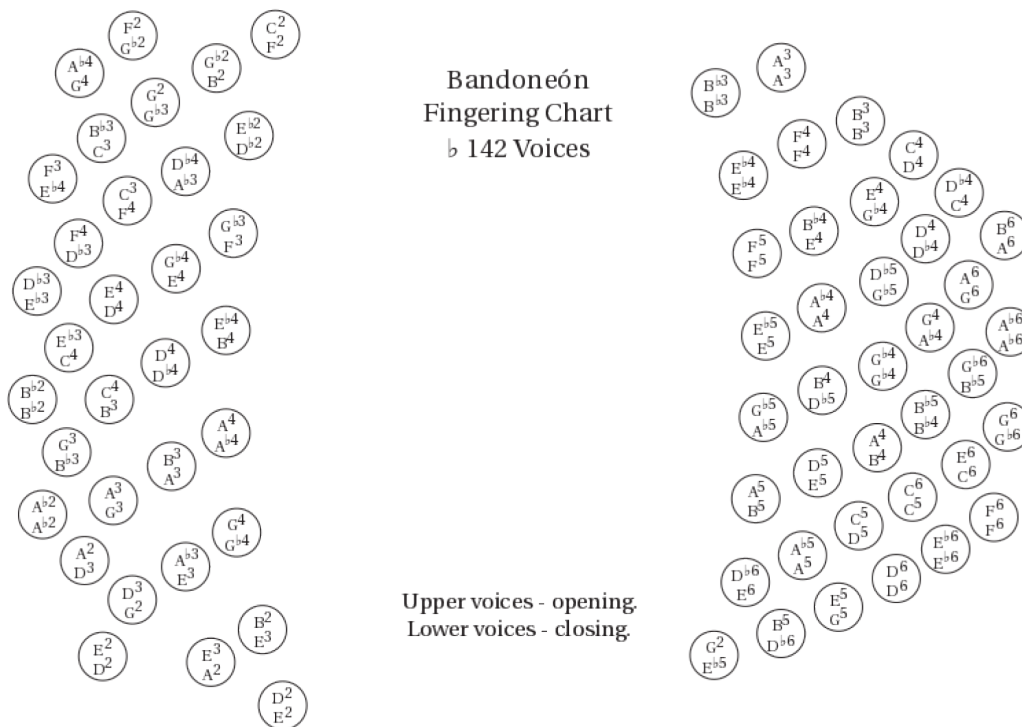

Рис. 5. Схема клавіатура бандонеона. ©Public domain

вного тону. **Регістри**, які звучать на октаву вище, позначаються цифрою 4; регістри, що звучать на октаву нижче, позначаються числом 16. Механіка акордеонів подібна до механіки регалю – язичкового інструмента сімейства органів⁴, і такі регістри та їх позначення були запозичені саме з органа (Harrington, Kubik, 2001). Також існують акордеони, у яких, окрім октавних, є регістри, що додають подвоєння основного звука у квінту, рідше – велику терцію.

На академічних інструментах стандартний набір регістрів включає такі голоси: 8 (основний), 8 (подвоєння в унісон), 16 (подвоєння октавою нижче), 4 (подвоєння октавою вище). Деякі акордеони мають не один, а два 16х, або два 4х регістри. Акордеони бувають одно-, дво-, три- і чотириголосні у правій клавіатурі. Виконавець може по-різному комбінувати ці голоси, що урізноманітнює регістровку та звучання.

Деякі слова необхідно сказати щодо настройки. Хроматичні інструменти зазвичай настроюються рівномірно-темперованим строем. Що стосується діатонічних інструментів, тут використовуються різні нерівномірно темперовані строї, які підкреслюють окрас звучання того ладу, у якому зроблений інструмент.

⁴ Згадаймо, що в 1829 р. К. Деміан запатентував інструмент «акордеон», призначений для настроювання органів (Harrington, Kubik, 2001).

Особливий тембр акордеона досягається так званним «розливом» – настроюванням язичків двох (іноді трьох) регістрів у нечистий унісон. Для цього ноти настроюються так, щоб між ними були коливання (у чистому унісоні коливань не має бути). Різні типи «розливу» мають різну кількість коливань на секунду (тобто різний ступінь нечистоти унісону) і залежать від виконавської традиції, типу інструмента, його географічного поширення. Назвемо найбільш поширені типи «розливу»: німецький, французький, італійський, ірландський і американський (тут кількість коливань найменша). Важливо, що для академічної музики «розлив» не використовується, його застосовують здебільшого для народної та легкої музики.

Отже, існує багато різновидів компактних вільно-язичкових аерофонів, кожен із яких має конструктивну, технологічну та звукову специфіку. Також типи інструмента відрізняються один від одного тембральними фарбами та способами настроювання. Відмінності є настільки суттєвими, що граючи на одному інструменті, неможливо почати грати на іншому без спеціального навчання гри на ньому. Граючи п'єсу, наприклад, на кнопочному акордеоні, неможливо одразу ж зіграти її на клавішному акордеоні, бандонеоні, концертині тощо.

Різні типи компактних вільно-язичкових аерофонів призначені для виконання творів різних

стилів та жанрів. Клавішний та кнопочний акордеони використовуються в академічній музиці, бандонеон буде незамінним для танго, на італійському органетто і російській гармошці прекрасно звучить народна музика, американський кейджн-акордеон часто входить до складу джазових ансамблів. Акордеон, створений на початку XIX ст., надзвичайно розвився, і сьогодні є важливою частиною

музичного та культурного життя кожної країни. Його звучання можна почути на вулицях Праги, у Гаазі, на концертних майданчиках Варшави, Києва, на дисках, опублікованих у Мілані та Стокгольмі. А різноманітність типів компактних вільно-язичкових аерофонів, їхнє звучання та репертуар, написаний для них, вражають і зачаровують публіку по всьому світу вже майже 200 років!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Благодатов Г. Акордеон. *Музыкальная энциклопедия* / гл. ред. Ю. Келдыш. Москва : Советский композитор, Советская энциклопедия, 1973. Т. 1 : А – ГОНГ. С. 82–83.
2. Имханицкий М. История баянного и аккордеонного искусства : учебное пособие. Москва : РАМ им. Гнесиных, 2006. 520 с.
3. Мирек А. Из истории аккордеона и баяна. Москва : Музыка, 1967. 195 с.
4. Розенфельд Н., Иванов М. Гармони, баяны, аккордеоны : учебник для техникумов. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Легкая индустрия, 1974. 288 с.
5. Ройзман Л. Орган в истории русской музыкальной культуры. Москва : Музыка, 1979. 376 с.
6. Столична кафедра народних інструментів як методологічний центр жанру : матеріали конференції / ред.-упор. М. Давидов. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013 р. 306 с.
7. Atlas Allan W. Concertina. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* / ed. by S. Sadie. London, 2001. Vol. 2. P. 205–206.
8. Carini N. The Art of the accordionist craftsman. Systems and technologies used in the accordion manufacture / transl. by B. Sara. Eredi Nazzareno Carini, 2020. 90 p.
9. Harrington H. S., Kubik G. Accordion. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* / ed. by S. Sadie. London, 2001. Vol. 1. P. 38–40.
10. Harwood J., Nordstrom L. Bandoneon. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* / ed. by S. Sadie. London, 2001. Vol. 2. P. 30–31.

REFERENCES

1. Blagodatov G. I. Akkordeon. *Muzyikalnaya entsiklopediya [Music encyclopaedia]* / gl. redaktor Y. Keldysh. Moskva : Sovetskiy kompozitor, Sovetskaya entsiklopediya, 1973. T. 1 : A – GONG. Stb. 82–83 [In Russian].
2. Imhanitskiy M. I. Istoriya bayannogo i akkordeonnogo iskusstva [History of bayan and accordion art] : uchebn. posobie. Moskva : Gnessin RAM, 2006. 520 s., s il. [In Russian].
3. Mirek A. M. Iz istorii akkordeona i bayana [From the history of accordion and bayan]. Moskva : Muzyika, 1967. 195 s. [In Russian].
4. Rozenfeld N. G., Ivanov M. D. Garmoni, bayanyi, akkordeonyi [Garmons, bayans, accordions] : uchebnik dlya tehnikumov. Izd. 2-e, ispr. i dop. Moskva : Legkaya industriya, 1974. 288 s. [In Russian].
5. Roizman L. I. Organ v istorii russkoy muzyikalnoy kulturyi [Organ in the history of Russian music culture]. Moskva : Muzyika, 1979. 376 s. [In Russian].
6. Stolychna kafedra narodnykh instrumentiv yak metodolohichnyi tsentr zhanru [Capital chair of folk instruments as methodological center of genre] / red.-upor. M. A. Davydov. Kyiv : NMAU im. P. I. Tchaikovskogo, 2013. 306 s. [In Ukrainian].
7. Atlas Allan W. Concertina. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* / ed. by S. Sadie. London, 2001. Vol. 2. P. 205–206.
8. Carini N. The Art of the accordionist craftsman. Systems and technologies used in the accordion manufacture / transl. by B. Sara. Eredi Nazzareno Carini, 2020. 90 p.
9. Harrington H. S., Kubik G. Accordion. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* / ed. by S. Sadie. London, 2001. Vol. 1. P. 38–40 [In English].
10. Harwood J., Nordstrom L. Bandoneon. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* / ed. by S. Sadie. London, 2001. Vol. 2. P. 30–31.